

Obraćanje visokog predstavnika Valentina Inzka Vijeću sigurnosti UN-a

Gospodine predsjedavajući, uvaženi članovi Vijeća,

Prije no što počnem svoje izlaganje, želio bih napomenuti da nekoliko zemalja srednje Europe trenutačno obilježava stotu obljetnicu njihovog suvremenog postojanja, uključujući Poljsku, Češku, Slovačku i druge.

Moja domovina, Austrija, ovaj datum obilježiti će u sljedeći ponedjeljak, na svečanoj ceremoniji koja će se održati u državnoj operi. Prije samo dva dana, predsjednici Macron i Steinmeier obilježili su kraj Prvoga svjetskog rata koji je počeo pucnjima u Sarajevu, u lipnju 1914. godine.

Francuska i Njemačka koje su se nekada činile vječitim neprijateljima sada su među zemljama koje čine glavnu okosnicu Europske unije. Ovo je lekcija za građane Zapadnog Balkana, koja kaže da se to može postići, da se može postići dugotrajan mir i da je pomirenje moguće.

Zemlje Zapadnog Balkana trebale bi primijeniti njemačko-francuske ideje o zajedničkim udžbenicima povijesti, programima razmjene studenata, zajedničkim sjednicama vlada susjednih zemalja i zajedničkim televizijskim programom, kao što je francusko-njemački kanal *Arte*. Takav program bi se mogao zvati "Arte Balkan".

* * *

Dame i gospodo,

Glavni politički događaj koji je obilježio proteklih šest mjeseci u Bosni i Hercegovini bili su opći izbori održani 7. listopada.

Iako su međunarodni promatrači definirali da je izbore obilježio "istinski natjecateljski duh", tijekom prethodnih mjeseci došlo je do zabrinjavajuće eskalacije retorike u javnom diskursu kojom se pozivalo na podjele, uključujući i govor mržnje i zastrašivanje birača.

Nadalje, period koji je uslijedio odmah nakon izbora obilježile su pritužbe o neregularnostima tijekom izbora. Povjerenje javnosti u integritet izbornog sustava je na najnižoj do sada zabilježenoj razini i nove vlasti moraju gledati na vraćanje ovoga povjerenja, putem značajnih poboljšanja i osiguranja bolje transparentnosti, kao na prioritet koji se mora žurno rješavati.

* * *

U pogledu onog što predstoji, objavljivanje konačnih, potvrđenih izbornih rezultata očekuje se danas, nakon čega će uslijediti period formiranja skupština i vlada.

Općenito, vodeće političke stranke, utemeljene na etničkim načelima, čini se dobile su najveće povjerenje birača, iako su u Federaciji pojedine multietničke stranke znatno poboljšale svoj izborni rezultat u odnosu na prethodne izbore. S obzirom na to da ni jedna politička stranka nije osvojila jasnu većinu, prerano je spekulirati kakve će se koalicije na kraju formirati na različitim razinama vlasti.

* * *

Iako proces formiranja skupština i vlada tek počinje, budući članovi Predsjedništva BiH već su poznati: Šefik Džaferović

(SDA), Željko Komšić (DF) i Milorad Dodik (SNSD).

Pobjeda gospodina Komšića nad dosadašnjim hrvatskim članom Predsjedništva Draganom Čovićem dovela je do situacije u kojoj je nekoliko zvaničnika iz HDZ BiH i susjedne Hrvatske izbore proglasilo nelegitimnim pa čak i nezakonitim i antidejtonskim, unatoč činjenici da su provedeni prema istim pravilima koja su se primjenjivala i tijekom svih prethodnih izbora.

Dok neki imaju politički cilj da mijenjaju postojeći sustav, to se ne može koristiti za negiranje zakonitosti procesa koji se odvijao sukladno zakonu i Mirovnom sporazumu; niti se može zloupotrijebiti kako bi se opravdali budući bojkoti i blokade.

Izbor gospodina Dodika za srpskoga člana Predsjedništva BiH je također pokrenuo neka pitanja, imajući u vidu njegove ranije brojne istupe protiv države BiH. Uz to, od izbora, dao je i neke provokativne izjave u javnosti o zastavi BiH i polaganju zakletve.

Bez obzira na to, čvrsto sam uvjeren da nije korisno ili ispravno procjenjivati nove članove Predsjedništva prije nego što stupe na dužnost. Pred njima su krupni izazovi, a ja sam spreman ne sumnjati unaprijed u njihovu mogućnost i spremnost da, kako se od njih očekuje na osnovu zakletve koju polažu: *"...poštuju Ustav Bosne i Hercegovine, u cijelosti provode Opći okvirni sporazum za mir i njegove anekse, štite i promoviraju ljudska prava i osnovne slobode, i štite interese i ravnopravnost svih naroda i građana."*

* * *

Dame i gospodo,

Unatoč složenom okruženju, integracija s Europskom unijom je tijekom proteklih šest mjeseci i dalje bila svijetla točka političke scene. Ovo je jedna od oblasti gdje lideri, koji često imaju različite vizije, mogu pronaći zajednički jezik.

U tom smislu, vrijedi naglasiti da nakon dostavljanja odgovora na početnih 3.300 pitanja iz Upitnika Europske komisije tijekom prethodnog perioda od šest mjeseci o kojem sam prošli put izvještavao, organi vlasti BiH sada pripremaju odgovore na oko 650 dodatnih pitanja koja su im dostavljena u lipnju.

* * *

Unatoč dobrim vijestima, druga događanja u posljednjih nekoliko mjeseci pokazala su ozbiljne nedostatke u vladavini prava.

Kao što sam i ranije izvještavao, nepoštivanje pravosnažnih odluka pravosudnih organa i dalje predstavlja problem. To se vidi i u upornoj neprovedbi odluke Ustavnog suda BiH u predmetu Ljubić, dok lokalni izbori u Mostaru nisu održani od 2008. godine zbog još jedne neprovedene odluke Ustavnog suda BiH.

U tom smislu, moram skrenuti pažnju na činjenicu da vlasti još od 2009. godine nisu provele odluke Europskog suda za ljudska prava u predmetu "Sejdić i Finci" i srodnim predmetima, ostavljajući tako prostor za tešku diskriminaciju protiv nekih građana koji su onemogućeni da se kandidiraju za javnu funkciju u Predsjedništvu BiH i Domu naroda.

Slično tomu, niz kantona u Federaciji još uvijek nije ispunio zakonsku obvezu da usklade svoje ustave s entitetskim ustavom i osiguraju punu jednakost Srba kao konstitutivnog naroda. To je neprihvatljivo.

* * *

Osim neprovedbe sudskih odluka, BiH se također suočava s dubokim razočaranjem javnosti kada je riječ o naizgled upitnoj sposobnosti krivičnog sustava da se pozabavi korupcijom i riješi problem organiziranog kriminala.

Na primjer, u Banja Luci, već duže od sedam mjeseci traju

svakodnevnih javni protesti, uključujući i demonstracije desetaka tisuća građana u danima prije izbora, potaknutim onim što aktivisti opisuju kao vladino zataškavanje istine u slučaju sumnjive smrti Davida Dragičevića u ožujku. Slučaj ovoga mladog studenta mora se žurno riješiti, i ja ću nastaviti izvještavati o ovom slučaju.

Ovaj, kao i sličan slučaj u Sarajevu, izazvali su ogorčenje javnosti, a to, nažalost, nisu jedini takvi slučajevi. Oni su simptomatični za postojeće stanje vladavine prava, kao i za suštinsko razočaranje među građanima kada je u pitanju vladavina prava.

* * *

Dame i gospodo,

Osim izbora, još jedno važno političko pitanje u posljednjih šest mjeseci predstavlja dramatičan porast broja migranata koji dolaze u BiH i odgovor vlasti na to. Zadnjih godina nije zabilježen tako dramatičan broj migranata.

Imajući u vidu složenu ustavnu strukturu BiH i unutarnje političke tenzije, moramo biti svjesni da bi se ovo pitanje moglo pogoršati na više načina: kao humanitarna kriza, sa sigurnosnog stanovišta, i u smislu političke stabilnosti zemlje.

* * *

Nažalost, u periodu koji pokriva ovo izvješće i dalje na svim stranama vidimo tendenciju da neki političari negiraju ili relativiziraju ratne zločine pa čak i veličaju ratne zločince.

U tom smislu, imajući u vidu činjenicu da su dva međunarodna suda potvrdila da je u Srebrenici počinjen genocid, smatram da je to što je Vlada RS poništila svoje ranije izvješće iz 2004. godine, kojim je zvanično priznato sudjelovanje vojnih i policijskih snaga u događajima iz srpnja 1995. godine, veliki

korak unazad za pomirenje.

Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (MKSJ), koji je ovo tijelo utemeljilo prije 25 godina, 1993., ocijenilo je da se dogodio genocid, i ta ocjena MKSJ se sada dovodi u pitanje.

To je u kontrastu sa susjednom Srbijom, čiji je parlament 2010. godine usvojio povijesnu deklaraciju kojom je osudio zločine počinjene u Srebrenici – deklaraciju koja je i dalje, nepromijenjena, na snazi.

* * *

Dame i gospodo,

Na kraju, želio bih dati nekoliko preporuka novim vlastima u BiH, ali i široj međunarodnoj zajednici da ih podrži u tome.

- Prvo, moraju se odmah poduzeti mjere da se ojača vladavina prava
- Drugo, mora se podržati i jačati funkcionalnost i neovisnost, kao i stabilnost zvaničnih institucija
- Treće, treba pokrenuti ekonomski razvoj
- I konačno, te reforme moraju se provesti što žurnije imajući u vidu ogroman broj mladih ljudi koji odlaze iz BiH – između 20 i 30 tisuća svake godine.

Unatoč činjenici da mnoge vodeće stranke nisu uključile ova pitanja u svoje predizborne platforme, nakon što stupe na vlast neće ih moći ignorirati.

Oni koji članstvo u EU ističu kao svoj cilj morat će naći kompromise, podržati funkcionalnost institucija i ubrzati tempo reformi.

Najbolji način da mi kao međunarodna zajednica podržimo građane Bosne i Hercegovine je da promoviramo viziju zemlje koja je svjesna da će njena integracija u euroatlantske strukture i od lidera zahtijevati da rade na integraciji njenih naroda.

Nakon izbora, politički lideri BiH imat će priliku za novi početak – novi početak za zemlju, za entitete, za kantone, ali prije svega za svoje izvanredne građane. Treba da je iskoriste tako da poboljšaju živote svojih građana.

Hvala.